

Р. С. Зубков,

к. е. н., старший викладач кафедри економіки підприємства, Миколаївський міжрегіональний інститут розвитку людини ВНЗ Університету "Україна", м. Миколаїв

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ПРИЧОРНОМОРСЬКОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ

R. Zubkov,

PhD in Economics, st. lecturer of the Department of Enterprise Economics, Mykolaiv interregional Institute, Open International University of Human Development "Ukraine", Mykolaiv

THE MODERN STATE AND PECULIARITIES OF INVESTMENT AND INNOVATIVE ACTIVITY OF ENTERPRISES OF THE BLACK SEA REGION OF UKRAINE

У статті розглядаються актуальні проблеми інноваційно-інвестиційної діяльності промислових підприємств Причорноморського регіону України. Автором проаналізовано сучасний стан інвестиційної активності та інноваційної діяльності на промислових підприємствах Причорноморського регіону.

The article deals with actual problems of innovative-investment activity of the industrial enterprises of the black sea region of Ukraine. The author analyzes the current state of investment and innovation activity at industrial enterprises of the black sea region.

*Ключові слова: інновація, інвестиція, Причорноморський регіон, промислові підприємства, інвестор.
Key words: innovation, investment, black sea region, industrial enterprises, investor.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Осередком для часового регіонального накопичення, а потім активного впровадження інноваційного продукту, слугують складові елементи певної регіональної інноваційної структури. До цих елементів, ефективність яких доведено практикою, слід віднести підприємства та організації, незалежно від форм власності, які значну увагу приділяють інвестиціям та інноваціям, засобам і методам їх створення та методичного впровадження.

Сучасні трансформаційні процеси, які відбуваються в економіці України вимагають розглядати інновації як рушійну силу розвитку регіонів. В залежності від рівня інноваційного розвитку регіону спостерігається його соціально-економічний потенціал. Максимальне використання інновацій регіонами України дозволить зрушити з місця дисбалансові прогалини державної економіки.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Теоретичні та практичні дослідження інноваційно-інвестиційної діяльності промислових підприємств України висвітлені в роботах вітчизняних та зарубіжних вчених: В. Александрової, Л. Антонока, Ю. Бажала, П. Бубенка, В. Гейця, В. Гриньової, Г. Демченко, О. Єрмакової, С. Ілляшенка, М. Ситницького, П. Хорів, С. Фірсової, Л. Федулової, Д. Черваньова та інших.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Дослідження сучасного стану та особливостей інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств Причорноморського регіону України.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Інвестиційний потенціал регіону є складним економічним явищем: він формується сукупним впливом окремих приватних факторів. Кількісна оцінка такого показника може бути здійснена за допомогою розрахунку іноземних та капітальних інвестицій, що враховує особливості трансформаційних процесів в економіці регіону та країни у цілому. Аналіз інвестиційних потоків іноземно-

го капіталу свідчить про відносну стабільність галузевої і регіональної структур інвестування протягом 2011—2013 рр., коли інвестиційний потенціал України досяг +16,46% та +41,46% по економіці Причорноморського регіону. Однак протягом останнього року спостерігається зниження рівня залучення іноземних інвестицій в економіку Причорноморського регіону України на (-5,71%) та на (-5,19%) в економіку України в цілому, що пов'язано з нестабільністю, анексією Криму та військовими діями на території Донецької та Луганської областей. Найбільшого скорочення прямих іноземних інвестицій зазнала Миколаївська область — 7,07%, натомість Херсонська область навпаки підвищила показник до рівня +1,15%.

Поряд з цим, динаміка зростання ПІІ в більшості областей не є постійною та значно коливається. Темпи зростання обсягу прямих іноземних інвестицій у областях Причорноморського регіону України у 2014—2015 рр. зросли, досягнувши відмітки у Миколаївській області 92,9%, у Одеській області 93,5% та 101,1% у Херсонській області. Хоча жодна з областей так і не продемонструвала зростання із 2012 року [1; 2; 3].

Таким чином, головним джерелом фінансування капітальних інвестицій протягом останніх років залишаються власні кошти підприємств та кошти населення по кожній з областей регіону. За підсумками 2015 року питома вага капітальних інвестицій в загальному обсязі інвестицій по Миколаївській області становить 61,8%, при чому показник втратив за останній рік 15,1%. Лише на 2% випереджає у фінансуванні за рахунок власних коштів підприємств та організацій Одеська область, а значного домінування за цим показником зайняла Херсонська область з різницею 8,3% та 12,2% з порівнянними областями. Найменшу частку займає показник кошти іноземних інвесторів, що коливається в межах 0,1—1,8% протягом 2011—2015 рр. Інші джерела фінансування становлять не перевищують у середньому 4,5—5,05%.

Найбільша частка прямих капітальних інвестицій промислових підприємств за галузями в Одеській області зосереджена у транспорті, складському господарстві, поштовій та

кур'єрській діяльності 20,1%, друге місце займає промисловість 17,59%, третє відповідно тимчасове розміщення й організація харчування 16,38%, четверте будівництво з питомою вагою 15,96%, а замикає п'ятірку лідерів сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство, частка якого становить 11,60% [1]; у Миколаївській області галузі економіки дещо по іншому переформатовані з позиції залучення капітальних інвестицій станом на кінець 2015 року, а саме: сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство — 20,53%, промисловість 14,99%, оптова та роздрібна торгівля — 12,38%, транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність — 24,77%, операції з нерухомим майном 10,66% [2]; у Херсонській лише три сфери економіки показують реальне освоєння капітальних інвестицій: сільське, лісове та рибне господарство — 41,4%, промисловість 24,49% та будівництво — 9,93% [3].

Таким чином, у сучасних реаліях розвитку національної економіки вкрай важливим питанням є впровадження інноваційних технологій, які є індикатором структурних змін у напрямку підвищення конкурентоспроможності національної та регіональної економіки. Поряд з цим, Україна займає низький рейтинг за глобальним індексом інновацій (Global Innovation Index (СІІ)) — 64-е місце, хоча цей показник за останні 6 років покращився на 15 пунктів. Констатується позитивна динаміка зростання кількості промислових підприємств протягом 2013—2015 рр., які впроваджують інновації по областях Причорноморського регіону і по Україні в цілому. Лідируючу нішу в межах зазначеного індикатора серед областей Причорномор'я станом на 2015 рік є Миколаївська область 81 одиниця або + 179,3% за два роки. Питома вага промислових підприємств Причорноморського регіону, що займалися інноваційною-інвестиційною діяльністю та впроваджували інновації в Україні в загальній структурі вітчизняних підприємств за останні 3 роки, зросла на 13,24%, хоча протягом 2015 року втратила (-0,14%) [1; 2; 3].

Індикатори інноваційної діяльності підприємств Миколаївської, Одеської та Херсонської областей мають неоднозначний характер, ця неоднозначність проявляється в домінуванні одних областей в межах певних показників та субордуванням інших, зокрема це демонструють такі індикатори як [1; 2; 3]:

— впровадження нових технологічних процесів у промисловості та освоєння інноваційних видів продукції, де головними гравцями є підприємства Херсонської області, яка в межах першого показника досягла точки максимуму у 2014 році (181 одиниця) та продемонструвала найбільшу частку реалізованої інноваційної продукції у 2012 та 2014 рр. в розмірі 5,6 та 5,4%;

— домінуючі позиції Одеська область займає у порівнянні з двома іншими за показником прикладні дослідження (148,3%) та обсяг фундаментальних досліджень індикатор перевищив відповідний показник Миколаївщини на 327,4%, а Херсонщини на 452,3%, у цілому випередивши дві області майже двічі 189,9%;

— щодо показників розробки та науково-технічні послуги, домінування займає Миколаївська область, яка у 2015 році перевищила загальну суму двох інших областей Причорномор'я на 194886,8 тис. грн. або в 3,5 рази межах першого та відповідно на 32,3% в розрізі другого;

— компаративний аналіз джерел фінансування інноваційної діяльності промислових за період з 2011 по 2015 рр. показав, що за цей період фінансування інноваційної діяльності спостерігається, як зростання, так і зменшення фінансування інноваційної діяльності. Найбільша сума витрат на інноваційну діяльність у Миколаївській та Херсонській областях було зафіксовано у 2013 році — 716449,3 та 161367,6 тис. грн. відповідно, Одеській області максимальне значення фінансування було у 2014 році, яке склало 1497384,8 тис. грн. Простежується тенденція до скорочення фінансування інноваційної діяльності, у Миколаївській області обсяг фінансування за рік зменшився на 109659,7 тис. грн. або на (-18,1%), це саме стосується і Херсонщини — (-8,4%);

— аналіз структури та обсягів витрат на інноваційну діяльність свідчить, що на технологічні інновації у 2011—2015 рр. із загального обсягу витрат переважна частка коштів витрачена на придбання машин та обладнання пов'язані з упровадженням інновацій. Так, у Одеській області в 2012 році, значення цього показника досягло 1460535,3 тис. грн. натомість у Миколаївській області особлива увага промислових підприємств зосереджена на дослідженнях і розробках, загальна сума витрат яких досягла максимального значення у 2013 році і склала 609825,8 тис. грн.;

— дослідження виявило, що підприємства Одеської області не зацікавлені у зовнішніх НДР, відповідний показник протягом 2013—2015 постійно знижується (-62,93%), а у Миколаївській області спостерігається його пікове значення лише у 2013 р. 11948,4 тис. грн.;

— для показника придбання внутрішніх НДР характерна тенденція "стрімкого коливання" по кожній області регіону, підприємства то активно фінансують внутрішні розробки, то швидкими темпами скорочують видатки.

ВИСНОВКИ

Таким чином, у межах дослідження на основі систематизованих даних та авторських висновків запропоновано напрями щодо формування середньострокової інвестиційно-інноваційної стратегії Причорноморського регіону серед яких: удосконалення законодавчої бази створення умов для виникнення попиту на інноваційний продукт у межах регіону та країни у цілому; активізація зовнішньоекономічних зв'язків, залучення капіталу іноземних компаній; запровадження на виробництвах прогресивних технологій; стимулювання розвитку інноваційної інфраструктури (фінансової, кадрової та виробничо-технологічної), реалізація запропонованих заходів дасть змогу значно підвищити рівень інноваційно-інвестиційної активності промислових підприємств Причорноморського регіону України, забезпечить ефективне використання вітчизняних інвестицій на інноваційну діяльність, залучить стрімкий потік іноземних інвесторів, підвищить не лише інноваційний рейтинг регіону, а й України у цілому.

Література:

1. Офіційний сайт Головного управління статистики в Одеській області [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.od.ukrstat.gov.ua>
2. Офіційний сайт Головного управління статистики у Миколаївській області [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.mk.ukrstat.gov.ua>
3. Офіційний сайт Головного управління статистики у Херсонській області [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ks.ukrstat.gov.ua>
4. Про інноваційну діяльність: Закон України № 40-IV від 04.07.2002 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/40-15>
5. BDO International Business Compass, 2015 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.bdo.ge/upload/BDO-IBC-Summary-2015_ENG.pdf

References:

1. The official website of the Main Statistical Office in Nikolayev (2014), available at: <http://www.mk.ukrstat.gov.ua> (Accessed 15 October 2016).
2. The official website of the Main Statistical Office in Odessa (2016), available at: <http://www.od.ukrstat.gov.ua> (Accessed 15 October 2016).
3. The official website of the Main Statistical Office in Kherson (2014), available at: <http://www.ks.ukrstat.gov.ua> (Accessed 15 October 2014).
4. The Verkhovna Rada of Ukraine (2002), The Law of Ukraine "On innovation activity", 04.07.2002, available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/40-15> (Accessed 15 October 2016).
5. BDO International Business Compass (2015), available at: http://www.bdo.ge/upload/BDO-IBC-Summary-2015_ENG.pdf (Accessed 15 October 2016).

Стаття надійшла до редакції 02.12.2016 р.